МОТИВИ

към предложение за произвеждане на национален референдум, организиран чрез подписка, вписана в регистъра при Народното събрание на Република България въз основа на уведомление вх. № ПГ-51-530-01-36/28.07.2025 г.

Настоящите мотиви представяме на основание чл. 13 ал. 1 вр. с чл. 12 ал. 7 т. 2 от ЗПУГДВМС в предоставения ни срок по чл. 13 ал. 4 от ЗПУГДВМС.

Изложението на мотивите следва последователността на формулираните от Инициативния комитет въпроси. Мотивите към всеки въпрос са изложени съобразно изискванията на ЗПУГДВМС за допустимост в контекста на ограниченията по чл. 9 ЗПУГДВМС, изискването за национална значимост и законовите регулации относно правомощията на НС.

1. Подкрепяте ли България да прекрати членството си в Еврозоната и националната ни валута да е българският лев?

Въпросът не попада в приложното поле на чл. 9 ал. 2, 3 и 4 от ЗПУГДВМС, уреждащи хипотезите, в които не се допуска произвеждането на национален референдум. Въпросът няма за предмет правомощията на НС по чл. 84, т. 4, 6, 7, 8, 10, 12, 16 и 17, чл. 91, 91а, както и по чл. 103, ал. 2 за повдигане на обвинение срещу президента и вицепрезидента на Република България, както и реда и начина за избиране членовете на ВСС по чл. 130, ал. 3, реда и начина за избиране на Инспектората към ВСС по чл. 132а, реда и начина за избиране членовете на Конституционния съд по чл. 147, ал. 1 от Конституцията.

Въпросът не се отнася към реда и начина на определяне размера на данъците, таксите и трудовите и осигурителните плащания и вноски, както и няма за предмет държавния бюджет, нито правилата на вътрешната организация и дейност на Народното събрание.

Въпросът няма за цел да преуреди в тяхната цялост кодекси и закони, които уреждат изцяло материята в дадена област.

Относно хипотезата на чл. 9 ал. 4 от ЗПУГДВМС:

На 25.05.2005 г. България и Румъния подписват договори за присъединяване към Европейския съюз, считано от 1 януари 2007 г. Доколкото към датата на присъединяване договорът за създаване на Конституция за Европа не е в сила, Република България и Румъния

при условията на чл. 2 т. 1 от договора за присъединяване стават страни по учредителните договори на Съюза, така както са изменени или допълнени.

Договорът за създаване на ЕС е подписан в Маастрихт на 7.02.1992 г. В съответствие с този договор се създава Европейски съюз на основата на Европейската общност (първи стълб), с две допълнителни области на сътрудничество (втори и трети стълб): обща външна политика и политика на сигурност (ОВППС) и правосъдие и вътрешен ред (ПВР). С този договор се поставят основите на икономическия и паричен съюз, единната валута (евро) и критериите за нейното използване.

Историята на еврозоната започва през 1992 г. с подписването на Договора от Маастрихт, с който тогавашните страни от Европейския съюз се споразумяват за постигане на монетарна конвергенция и създаване на единна валута. Тя, в лицето на еврото, става реалност седем години по-късно, а до този момент като парична разчетна единица е използвано екюто. Националните валути на първите страни членки на еврозоната отпадат изцяло към началото на 2002 г., когато първите физически евро банкноти и евро центове влизат в обращение. Последните национални валути са извадени от обращение през март същата година.

Дефиниция на понятието „еврозона“ в договорите на ЕС няма. Еврозона е неформалното колективно название на всички държави от Европейския съюз, които са приели еврото като собствена валута и имат единна парична политика, провеждана от Европейската централна банка (ЕЦБ).

Съгласно чл. 119 ДФЕС, с оглед целите, посочени в член 3 от Договора за Европейския съюз, дейността на държавите членки и на Съюза включва, при условията, предвидени в Договорите, въвеждането на икономическа политика, която се основава на тясно координиране на икономическите политики на държавите членки, на вътрешния пазар и на определянето на общи цели, и се осъществява в съответствие с принципа за отворена пазарна икономика и свободна конкуренция. Едновременно с това, при условията и съгласно процедурите, предвидени от Договорите, тази дейност включва единна парична единица, еврото, както и създаването и осъществяването на единна парична политика и политика на обменния курс, като основна цел и на двете е да поддържат ценова стабилност и, без да се накърнява тази цел, да подпомагат общите икономически политики в рамките на Съюза, в съответствие с принципа за отворена пазарна икономика, при свободна конкуренция. Условията и процедурите за приемане и въвеждане на еврото от държавите с дерогация са уредени в чл. 140 ДФЕС.

Въпросът за прекратяване на членството в еврозоната – тоест за прекратяване използването на еврото като единствена национална валута, не е уреден в договорите на ЕС. Възможност, ред и начин за прекратяване на членството в паричния съюз и отказ от използване на единната парична единица евро не е разписана в договорите, поради което следва, че формулираният под №1 въпрос от предложението за произвеждане на национален референдум не цели да реши по различен начин вече уредена в договорите материя, поради което не попада в ограничението на чл. 9 ал. 4 ЗПУГДВМС.

На следващо място следва да се посочи, че съгласно чл. 50 от ДФЕС всяка държава членка може да реши, в съответствие със своите конституционни изисквания, да се оттегли от Съюза, както и оттеглила се държава да се присъедини отново. Договорът не поставя условие оттеглящата се държава членка да използва или не като единствена парична единица еврото, нито съществува правна норма за неотменимост на участието в третия етап на икономическия и паричен съюз. Приемането и въвеждането на еврото и включването в т.нар. еврозона е задължение на всяка държава членка след изпълнение на конвергентните условия. **Касае се до договорно задължение, което не е обвързано с неотменяемост или забрана за промяна на възникналото фактическо положение след изпълнението му.** Правната материя в договорите, уреждаща развитието на едно такова правоотношение, е непълна. Съюзът се основава на ценностите на зачитане на човешкото достойнство, на свободата, демокрацията, равенството, правовата държава, както и на зачитането на правата на човека, включително правата на лицата, които принадлежат към малцинства. Тези ценности са общи за държавите членки в общество, чиито характеристики са плурализмът, недискриминацията, толерантността, справедливостта, солидарността и равенството между жените и мъжете (чл. 2 от ДФЕС). В контекста на тези прогласени в договорите принципи е уредена възможност за преразглеждане и изменение/допълване на договорите (чл. 12, чл. 48 от ДФЕС). Уреждането на материя, неразписана в договорите, каквато представлява възможността за напускане на еврозоната е възможно, както и е възможно прекратяването на това участие при съобразяване нормите на международното право в конкретната ситуация.

Виенската конвенция за правото на договорите не обвързва нито Общността, нито всички държави членки, но редица от нейните разпоредби отразяват международноправните норми, които при определени условия утвърждават принципи, които могат да доведат до изгубване на правната сила на даден договор или до спиране на действието, както е посочил съдът на ЕС по дело C-162/96. В решението си съдът се позовава и на Решение от 24 ноември 1992 г. по дело Poulsen и Diva Navigation (C-286/90, Recueil, стр. I-6019, точка 9), съгласно което правомощията на Общността трябва да се упражняват при спазване на международното право, от което следва, че нормите на обичайното международно право относно прекратяването и спирането на действието на договорни отношения обвързват институциите на Общността и са част от общностния правен ред. Съгласно чл. 3 т. 5 от ДФЕС, в отношенията си с останалата част от света Съюзът утвърждава и насърчава своите ценности и интереси и допринася за защитата на своите граждани, като допринася и за стриктното спазване и развитието на международното право и по-специално зачитането на принципите на Устава на Организацията на обединените нации. Освен това следва да се посочи, че самите държави членки в многостранни споразумения се позовават изрично на Виенската конвенция. Така в Споразумение за прекратяване на двустранните инвестиционни договори между държавите членки на ЕС (ратифицирано със закон, приет от 44-то народно събрание на 7 октомври 2020 г. - ДВ, бр. 89 от 2020 г.), държавите членки – страни по споразумението – се позовават както на Договора за Европейския съюз (ДЕС) и Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС) и общите принципи на правото на

Съюза, така и на правилата на обичайното международно право, кодифицирани във Виенската конвенция за правото на договорите.

От изложеното следва, че при липсата на изрична забрана за прекратяване на участието в паричния съюз и празнота в договора следва да се приложат правилата на Виенската конвенция за правото на договорите. **Съгласно чл. 56 от Конвенцията, денонсиране на договор или излизане от договор, който не съдържа разпоредби за неговото прекратяване, денонсиране или излизане от него, е възможно.** Предвиденото в договора или произтичащото от чл. 56 право на страната да денонсира договора, да излезе от него или да спре неговото действие може да бъде упражнено по отношение на отделни разпоредби на договора - чл. 44 т. 3 от Конвенцията.

В своята последователна практика Федералният конституционен съд на Германия първо определя еврозоната като условна общност на стабилност (Maastricht), допускайки напускане, след това отрича необратимостта на европейската интеграция и признава правото на едностранното напускане (Lisbon), по-нататък посочва конкретно международноправно основание за освобождаване от договорна обвързаност при фундаментална промяна на обстоятелствата (ESM), а накрая систематично включва напускането на валутния съюз като крайна, но правно допустима реакция (OMT особено мнение).

По делото Маастрихт (BVerfG, Urteil vom 12.10.1993 – 2 BvR 2134/92 u.a., BVerfGE 89, 155, Rn. 147-148 относно ратификацията на Договора от Маастрихт), параграф 147 ФКС посочва: „Развитието на валутния съюз е, дори след навлизането в третия етап, нормативно предвидимо уредено и в този смисъл подлежи на парламентарна отговорност. Договорът за Европейския съюз урежда валутния съюз като общност, трайно обвързана със стабилността и по-специално гарантираща стабилността на паричната стойност. Вярно е, че не може да се предвиди дали стабилността на валутата ECU може действително да бъде трайно осигурена въз основа на предвидените в договора механизми. Опасението от провал на усилията за стабилност, който впоследствие би могъл да доведе до допълнителни фискално-политически отстъпки от страна на държавите членки, обаче е твърде неопределено, за да може от него да се изведе правна неопределеност на договора. Договорът установява дългосрочни рамкови изисквания, които превръщат целта за стабилност в мерило за валутния съюз, които чрез институционални механизми се стремят да осигурят постигането на тази цел и които в крайна сметка – като последна възможност (ultima ratio) – при провал на общността на стабилност не се противопоставят и на напускане (излизане) от общността“. В параграф 148 от съдебното решение съдът посочва: „Концепцията за валутния съюз като общност на стабилността е основата и предметът на германското законодателно одобрение. Ако валутният съюз не може непрекъснато да поддържа и развива стабилността, съществуваща при преминаването към третата фаза, в съответствие с договореното задължение за стабилност, той би излязъл извън рамките на договорно уговорената концепция“.

В пар. 71 от Решение по дело ESM относно Европейския стабилизационен механизъм BVerfG, Urteil vom 12.09.2012 – 2 BvR 1390/12 u.a., BVerfGE 132, 195, Rn. 71., ФКС на Германия посочва: „Безсрочният характер на Договора за стабилност, координация и управление в икономическия и валутния съюз – както и на Договора за създаване на Европейския стабилизационен механизъм – не обуславя нарушение на Конституцията. По никакъв начин не е необичайно важни международноправни договори да се сключват без срок или без клауза за прекратяване. Дори договор, сключен безсрочно, може по всяко време да бъде отменен по взаимно съгласие на всички договарящи страни. При фундаментални промени на обстоятелствата, съществували към момента на сключване на договора, е възможно освен това освобождаване от договорната обвързаност въз основа на член 62 от Виенската конвенция за правото на договорите“.

Въпросът за напускане на еврозоната не е уреден в договорите на ЕС като възможност и процедура. Това обаче не означава, че е невъзможно. **В договорите няма забрана за напускане на еврозоната, а и подобна забрана би противоречала на принципите, разписани в първичното право на Съюза – договорите. Договорите на ЕС са ратифицирани от България, но в тях не е уредено как може да се напусне еврозоната – т.е. така поставеният въпрос е допустим.** При това положение се позоваваме на общите правила и принципи. Прекратяването на членството е възможност, допустима от принципите на международното право и е израз на правата ни и принципите, разписани в Договорите на ЕС.

Дерогацията относно България е прекратена и е определена дата за въвеждане на еврото, като е издаден Регламент от 8.07.2025 г. на Съвета на ЕС. Той влезе в сила на 1.1.2026 г. Процесът е автоматичен и не се предшества от някакво решение или друг акт или събитие. Съобразявайки времето за събиране на подписи, процедурата в НС (проверка в ГД „ГРАО“ и МРРБ, разглеждане от комисии, произнасяне), преценихме, че евентуално решението на парламента и със сигурност националният референдум ще се осъществят по време, когато Регламентът на СЕС ще е влязъл в сила и България ще е реален член на Еврозоната.

Едновременно с въпроса за напускане на Еврозоната е поставен и въпросът каква да бъде националната ни валута и конкретно дали тя да е българския лев. След 1.1.2026 г. България няма да има национална валута, поради което и с цел да запазим точно лева, чрез референдума задължаваме Народното събрание с такова решение.

Въпросът е в правомощията на НС. На 26.07.2024 г. НС приема решение за ускоряване и завършване на процеса по практическата подготовка за приемане на еврото в Република България, както и закона за въвеждане на еврото. Ратифицираните от Народното събрание договори могат да бъдат изменяни или денонсирани само по реда, посочен в самите договори, или в съответствие с общопризнатите норми на международното право - чл. 85 ал. 5 от Конституцията.

2. Подкрепяте ли въвеждането на валутен съвет (борд) в България в момента на прекратяване членството ѝ в Еврозоната?

Въпросът не попада в забраните на чл. 9 от ЗПУГДВМС, както и решаването му е в правомощията на Народното събрание. Този въпрос е пряко свързан с първия и при положителен отговор на референдума задължаваме НС незабавно (в момента на прекратяване на членството) да въведе валутен борд. След включването на България в еврозоната и въвеждането на еврото и изтичане на едномесечния срок по чл. 24 от ЗПУГДВМС единствена национална валута остава еврото. При това положение валутният борд автоматично се прекратява. В момента, в който напуснем еврозоната и имаме своя национална валута, валутните курсове ще се определят от пазара и е много възможно да изпаднем в положението от началото на 90-те години – тежка дефлация, непредвидим и висок курс спрямо евро, долар и т.н. Това ще доведе до финансови трусове. Ще разполагаме с евро основно в банкови сметки и при превалутирането в новата ни национална валута ще се стигне до обезценяване на лева.

Споразумението за валутен борд (СВБ) в България се корени в икономическите сътресения, последвали разпадането на Съветския съюз и Източния блок в началото на 90-те години. България, подобно на много други държави в региона, се сблъсква със значителни предизвикателства през този период, включително хиперинфлация, девалвация на валутата и икономическа нестабилност. В отговор на тези предизвикателства през юли 1997 г. България е въвела режим на валутен борд. Решението е продиктувано от необходимостта да се закрепи икономиката, да се възстанови доверието в националната валута и да се привлекат чуждестранни инвестиции.

Въвеждането на система на валутен борд може да донесе редица ползи. Най-вече – надеждност и стабилност на паричния план на страната. Такава стъпка може ефективно да предпази от риск от инфлация и обезценяване на валутата. Освен това системата на валутен борд насърчава финансовата дисциплина и прозрачността в рамките на държавната структура.

Централната банка е задължена да поддържа валутни резерви, които съответстват на 100% от националната валута в обращение. Това условие не позволява на правителството да извършва дефицитни разходи или безразсъдно печатане на пари. СВБ може също да доведе до по-ниски лихвени проценти и да намали валутния риск. Става възможна по-голяма ценова стабилност. Подобрява се конкурентоспособността на търговията и се постига цялостна макроикономическа стабилност.

3. Подкрепяте ли България да предоговори условията си за членство в Европейския съюз с цел гарантиране националния ни суверенитет?

Така поставеният въпрос не попада в ограниченията на чл. 9 от ЗПУГДВМС. Възможността за изменение на разпоредби от договора са предвидени в ДФЕС, като въпросът цели да ангажира Народното събрание да предприеме такива действия. Забраната по чл. 9 ал. 4 следва да се тълкува в смисъл, че с национален референдум не могат да се пререшават по различен начин въпроси, вече уредени в международни договори, какъвто не е настоящият случай.

Съгласно чл. 48 от ДФЕС договорите могат да бъдат изменени в съответствие с обикновени или опростени процедури за преразглеждане. Правителството на всяка държава членка, Европейският парламент или Комисията могат да представят пред Съвета проекти за преразглеждане на Договорите. Тези проекти могат, наред с другото, да имат за цел да разширят или да намалят областите на компетентност, предоставени на Съюза с Договорите. Тези проекти се внасят от Съвета в Европейския съвет и се уведомяват националните парламенти. Правителството на всяка държава членка, Европейският парламент или Комисията могат да представят на Европейския съвет проекти за преразглеждане на всички или част от разпоредбите на третата част на Договора за функционирането на Европейския съюз, които се отнасят до вътрешните политики и дейности на Съюза. Съгласно чл. 3 от договора за присъединяване на България към ЕС, разпоредбите, отнасящи се до правата и задълженията на държавите членки, както и до правомощията и юрисдикцията на институциите на Съюза, както са определени в договорите, по които Република България и Румъния стават страни, се прилагат по отношение на договора за присъединяване.

Наред с това договорът за присъединяване може да бъде изменян и предвид правилата на международното право. Доколкото в договорите на ЕС не е разписана процедура по напускане на паричния съюз, такива условия могат да бъдат включени в договора за присъединяване. Защитата на националния суверенитет е в пряка зависимост от естеството и границите на предоставената на Съюза компетентност. Народното събрание ратифицира и денонсира със закон международните договори, които предоставят на Европейския съюз правомощия, произтичащи от Конституцията – чл. 85 т. 9.

4. Подкрепяте ли България да прекрати членството си в Европейския съюз?

Въпросът за прекратяване на членството в ЕС е уреден като възможност в ДФЕС – чл. 50. Забраната да се решават чрез референдум въпроси, уредени в ратифицирани от България международни договори, не е приложима в случая, тъй като чрез референдума не се цели пререшаването на въпрос, който е вече уреден и нормата ратифицирана. При положително решение на референдума парламентът ще е длъжен да предприеме действията по оттегляне, посочени в чл. 50 ДЕС – т.е. да извърши действия, предвидени и допустими според правото на Съюза.

Въпросът е от компетентността на НС. Съгласно чл. 85 ал. 1 от Конституцията, Народното събрание ратифицира и денонсира със закон международните договори, които: се отнасят до

участието на Република България в международни организации; съдържат финансови задължения за държавата; предоставят на Европейския съюз правомощия, произтичащи от тази Конституция. Така на 22 декември 1990 г. VII велико народно събрание приема решение за желанието на Република България да стане пълноправен член на Европейските общности. На 14 декември 1995 г. XXXVII народно събрание гласува решение Република България да подаде официално молба за пълноправно членство в ЕС. На 26.07.2024 г. НС приема решение за ускоряване и завършване на процеса по практическата подготовка за приемане на еврото в Република България. Ратифицираните от Народното събрание договори могат да бъдат изменяни или денонсирани само по реда, посочен в самите договори, или в съответствие с общопризнатите норми на международното право - чл. 85 ал. 5 от Конституцията.

Всяка държава членка може да напусне Европейския съюз, създаден чрез международен договор, което е уредено както във Виенската конвенция за правото на договорите, така и е предвидено като изрично правомощие на НС за денонсиране на международни договори – чл. 85 т. 9 от Конституцията. Денонсирането на международни договори е процес на едностранно прекратяване или отказ от спазването им, което се осъществява според клаузите на самия договор и националното законодателство, включващо предложение на Министерския съвет и решение на Народното събрание, като процедурата се регламентира от закона за международните договори.

В решението на ФКС на Германия за Лисабонския договор (Urteil vom 30. Juni 2009 – 2 BvE 2/08 u.a., BVerfGE 123, 267.) в параграф 329 е посочено че „договорният пакет, обхванат от закона за одобрение, ясно показва съществуващия принцип на съюзност (Verbundprinzip) в системата на отговорно прехвърляне на суверенни правомощия при запазване на суверенитета на държавите членки и по този начин отговаря на конституционните изисквания. Договорът от Лисабон за първи път прави видимо в първичното право съществуващото право на всяка държава членка да напусне Европейския съюз (чл. 50 ДЕС – Лисабон). Това право на напускане подчертава суверенитета на държавите членки и също така показва, че при настоящия етап на развитие на Европейския съюз не е премината границата към държава в смисъла на международното право. Ако една държава членка може да напусне въз основа на самостоятелно взето решение, европейският интеграционен процес не е необратим. Членството на Федерална република Германия зависи по-скоро от нейния траен и продължаващ политически волеви акт да принадлежи към Европейския съюз. Правните граници на тази воля се определят от Основния закон“.

В пар. 330 от цитираното решение съдът посочва: **„Всяка държава членка може да напусне Европейския съюз и против волята на останалите държави членки** (вж. чл. 54, буква а от Виенската конвенция за правото на договорите от 23 май 1969 г., ДВ 1985 II, стр. 926 и сл.). Решението за напускане не е задължително да бъде реализирано чрез споразумение за напускане между Европейския съюз и съответната държава членка. В случай че такова споразумение не бъде постигнато, напускането поражда действие две години след уведомяването за решението за напускане (чл. 50, ал. 3 ДЕС – Лисабон). Правото на напускане

може да бъде упражнено и без по-нататъшни обвързвания, тъй като държавата, която желае да напусне, не е длъжна да мотивира своето решение. Чл. 50, ал. 1 ДЕС – Лисабон, препраща единствено към това, че напускането следва да стане „в съответствие с конституционните разпоредби“ на държавата членка. Дали тези разпоредби са спазени в конкретния случай, може да бъде преценявано единствено от самата държава членка, а не от Европейския съюз или от останалите държави членки.

5. Подкрепяте ли да се забрани използването на централизирана цифрова национална валута в България?

Цифровата валута (Central Bank Digital Currency, CBDC) е форма на официални пари, създавани и контролирани от централна банка – но не под формата на банкноти, а като програмируеми цифрови записи. CBDC е нов тип инструмент, в който централната власт може да проследява, ограничава или дори програмира как и къде да бъдат използвани парите. Единната валута за транзакции между държави може да служи за заобикаляне на националния суверенитет и за пълен контрол върху търговия, енергия, логистика, както и би унищожила конкурентоспособността на по-слабите икономики и би фиксирала неравенството между център и периферия. Забраната за въвеждане на глобална или локална цифрова валута не е необичайна. През 2023–2024 г. няколко американски щата приеха законодателни актове срещу въвеждането на цифров долар (напр. Флорида, Тексас/ поради опасения за масово следене на транзакции, страх от политически злоупотреби – например замразяване на средства при „неодобрени възгледи“. Въвеждането на цифрова валута облагодетелства държавите с централизирани икономики и слаб контрол върху корупцията, които чрез CBDC могат да стабилизират местния пазар, централните банки, които искат да заменят комерсиалните банки и да наблюдават всяка транзакция в реално време, наднационални структури, които планират глобален данъчен режим или „зелен дигитален надзор“.

Въвеждането на цифрова валута ще има пряк негативен ефект за гражданите, чиито пари вече не са напълно техни, а програмирани – с дата на валидност, ограничения по локация или стоки, малките търговци, уязвими от цифрови санкции, блокиране на достъп и нови такси, държавите без технологичен суверенитет – при тях CBDC може да бъде внедрена чрез външен софтуер, което отваря вратата за чуждестранно влияние. Цифровата валута пряко засяга гражданските свободи. Когато всяка покупка е регистрирана, всяко дарение е видимо и всеки разход може да бъде одобрен или забранен – свободата става илюзорна. CBDC може да бъде „заложено“ за определено поведение – социален рейтинг (както в Китай), зелени квоти за пътуване, месо, бензин, наказания при политическо „отклонение“. Цифровата валута може да бъде решение на реални проблеми – инфлация, корупция, офшорен капитал, но и е средство за изграждане на безпрецедентен дигитален контрол. Премахването на физическите пари е равнозначно на липса на алтернатива. Ако цифровата валута стане единствено средство, при срив на системата плащанията са невъзможни, при блокиран достъп – също. Дори най-

защитените системи не са неуязвими от хакерски атаки и технически грешки. Съществува сериозен инфлационен и паричен риск. Централната банка може да „създава“ дигитални пари по-лесно, да прилага отрицателни лихви директно върху сметките, да стимулира или наказва потреблението. Съществува и реален риск за обезценяване на спестяванията. В определени сценарии цифровата валута може да бъде използвана за натиск, санкции, социално „оценяване“ (подобно на социален рейтинг).

В ЕС се обсъжда законодателство за цифрово евро. Европейският парламент трябва да го приеме през 2026 г., като целевият период на пускане е около 2029 г. след пилотни тестове от 2027 г. В България ефектът от цифровото евро ще се усеща по-различно, защото демографията е неблагоприятна - населението от 6 437 360 към 31.12.2024 г. е с тенденция към застаряване. Безработицата е ниска, но неравномерна – 3,5% (15–64 г., 2025 г.), по-висока в селата (5,3%) и при ниско образование (до 13,2%). При застаряващо население, хора без смартфон/банково приложение или с ниска дигитална грамотност ще имат нужда от алтернатива (карта/устройство, помощ през поща/банка, офлайн режим). Демографската структура прави това положение критично. Селските райони имат по-висока безработица и по-слаба инфраструктура, съответно достъп до услуги. При ниско институционално доверие (видимо и около самото въвеждане на еврото) всяка система, която се възприема като „следене“, ще срещне съпротива. Най-важният системен риск при цифровото евро е отлив на депозити към „по-сигурната“ централнобанкова форма. Затова в ЕС се обсъждат ограничения колко дигитално евро да бъде пуснато в обращение.

6. Подкрепяте ли да се запази възможността за транзакции в брой, като размерът им да е до 12 средни брутни работни заплати, а всички търговски дружества и финансови институции да са задължени да ги обслужват при най-ниски или равни за клиента разходи спрямо останалите форми на разплащане?

Кешът е единствената форма на плащане без технологична и институционална зависимост. Премахването или силното ограничаване на кеша би било регресивно. При срив на платежни системи, киберинциденти, блокирани сметки кешът е резервна инфраструктура и фактор за националната сигурност. Предлаганото ограничение от 12 средни заплати покрива реални сделки, не стимулира пране на пари и е лесно за автоматично обновяване, както и е сравнимо с европейските ограничения. Задължението за обслужване на кеш от банки и търговци е ключово, защото без него правото би било фиктивно.

Рискът за пране на пари при запазване на парите в брой е минимален при въвеждане на задължение за деклариране произхода на парите над определен праг и контрол върху модела на поведение. Рискът за разходи на бизнеса може да се преодолее чрез въвеждане на праг за микроплащания, освобождаване на микробизнеси от част от изискванията, установяване на контрол при ясни стандарти, въведени чрез закон.

ЕС прие AML пакет с общоевропейски таван за кеш в бизнес сделки, според който плащания в брой над 10 000 евро е забранено, с прилагане от 10 юли 2027. Държавите могат да имат по-ниски лимити, но не по-високи. Европейският съюз вече работи върху законодателни актове, които регулират дигиталната валута (в частност цифровото евро) и свързаните платежни системи. Процесът е активен и включва няколко основни правни инициативи: предложение за Регламент за цифрово евро (Digital Euro Package). Тъй като цифровото евро ще е нова форма на пари, тя се нуждае от специален правен режим, различен от настоящите правила за платежни услуги. Освен рамката за централна цифрова валута, ЕС вече има регулации, които покриват частни цифрови активи, които са близки по функция до цифровите пари. Markets in Crypto-Assets Regulation е регламент на ЕС, който създава единен правен режим за криптоактиви (например стабилкойни и други токени), включително изисквания за прозрачност, лицензиране и защита на потребителите.

С обсъждания регламент за дигиталното евро не се заместват изцяло банкнотите и монетите, както и не се отменят национални мерки за защита на парите в брой. С поставения за референдум въпрос не само се допуска кешовото плащане, но и парите в брой са функционално използваеми, което не е в противоречие с бъдещото европейско законодателство относно цифровото евро.

7. Подкрепяте ли решенията на националните референдуми да се считат за приети, ако броят на гласувалите е поне колкото броя на действителните гласове за политическия субект, избран с най-много гласове при последните парламентарни избори, и с „да“ са гласували повече от половината от участвалите в референдума?

Въпросът е допустим – не попада в приложното поле на ограниченията по чл. 9 от ЗПУГДВМС, както и е в правомощията на НС, тъй като цели изменението на определени разпоредби от действащ закон.

В момента според актуалната редакция на ЗПУГДВМС предложението, предмет на референдума, е прието, ако в гласуването са участвали не по-малко от участвалите в последните избори за Народно събрание и ако с „да“ са гласували повече от половината от участвалите в референдума избиратели. Така въведената норма на участие от една страна не почива на постоянен и ясно дефиниран критерий, а от друга страна е реална пречка за приемане на решение в зависимост от волята на гласувалите. Това е така, тъй като при всеки следващи избори избирателната активност намалява и възможността да гласуват толкова българи, колкото при последните парламентарни избори е почти нулева. Това означава, че дори и да бъдат събрани 200 хиляди или 400 хиляди подписа, което е сериозна подготовка и усилия, и референдум да бъде проведен, неговият ефект е несигурен, защото зависи от броя на гласувалите. Ето защо предлагаме този критерий да се промени, като, за да се счита за прието предложението на референдума, да са нужни толкова гласа, с колкото е избрана партията с най-много гласове при последните избори. Едно такова предложение, от една страна, ще

съответства на тенденциите в избирателната активност на българските граждани. **От друга страна, след като определен брой гласове са достатъчни, за да позволят на един политически субект да решава основните въпроси в законодателната и изпълнителна власт (при гласуване и назначения в изпълнителната власт), напълно разумно и справедливо би било същият брой гласове на български граждани да реши валиден ли е резултатът на проведен национален референдум.**

8. Подкрепяте ли Народното събрание да разглежда всяко предложение за национален референдум при събрани 50 000 подписа от инициативен комитет на граждани и произвеждането на национален референдум да е задължително при събрани 100 000 подписа от инициативен комитет на граждани?

Въпросът е допустим – не попада в приложното поле на ограниченията по чл. 9 от ЗПУГДВМС, както и е в правомощията на НС, тъй като цели изменението на определени разпоредби от действащ закон. С този въпрос се цели да бъде изменен ЗПУГДВМС така, че референдумите да станат възможни като форма на пряка демокрация. Сега законът изисква да бъдат събрани за 3 месеца 200 000 подписа, за да се внесе подписката в НС, и 400 000 подписа за да е задължителен. Тези прагове са твърде високи и почти непреодолими за краткото време за събиране на подписи. Направеното предложение за намаляване броя на необходимите подписи е съобразено с данните за демографската катастрофа в страната, реалния брой граждани с избирателни права в България (доколкото българите в чужбина почти не участват в национални референдуми) и не на последно място със световната практика. Така в Швейцария, доказала ефекта на тази форма на пряка демокрация, иницииране на референдум от граждани се извършва с 50 000 подписа при население 9 млн. души. Чрез предлаганото изменение ще се осигури възможност и гарантира правото на пряка демокрация, което със сега действащата редакция на закона е дискриминирано до степен да не може да бъде упражнено, доказателство за което са неуспешните референдуми, съобразно тези критерии.

„Дойран 2025“